
Секція 5

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Н. М. АХТИРСЬКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЇ ПРОТИ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Сучасні засоби, методи, спеціальні знання завжди ретельно досліджувалися криміналістами на предмет можливості використання їх для виявлення та фіксації доказів. Ганс Гросс класифікував докази на «формальні» та «універсальні» або «непідкупні». Під першими він розумів показання свідків, за якими можна одержати лише формальну істину. На переконання Г. Гросса, «предметом криміналістики є «яким способом ми можемо виявити ті чи інші докази, як дійти до них, як їх зберегти та як використовувати, – все це настільки ж важливо, як і важливий той результат, якого ми досягаємо відправленням правосуддя. З кожним успіхом криміналістики ... підвищується значення універсальних доказів».

У відповідності зі ст. 22 Угоди про асоціацію з європейським Союзом, сторони домовилися, зокрема, боротися з кіберзлочинністю (ч. 2 п. f).

Згідно зі Стратегією національної безпеки України пріоритетами забезпечення кібербезпеки і безпеки інформаційних ресурсів є розвиток міжнародного співробітництва у сфері забезпечення кібербезпеки, інтенсифікація співпраці України та НАТО, зокрема в межах Травового фонду НАТО для посилення спроможностей України у сфері кібербезпеки.

У Стратегії кібербезпеки України передбачається посилення спроможностей суб'єктів сектору безпеки та оборони для забезпечення ефективної боротьби із кіберзагрозами воєнного характеру, кібершпигунством, кібертероризмом та кіберзлочинністю, поглиблення міжнародного співробітництва у цій сфері.

Розвиток безпечного, стабільного і надійного кіберпростору має полягати, насамперед, у створенні вітчизняної нормативно-правової та

термінологічної бази у цій сфері, гармонізації нормативних документів у сфері електронних комунікацій, захисту інформації, інформаційної та кібербезпеки відповідно до міжнародних стандартів і стандартів ЄС та НАТО.

Міжнародне співробітництво правоохоронних органів у кримінальних провадженнях, пов'язаних з кіберзлочинністю, має свої особливості.

Перш за все, держави, які підписали Конвенцію про кіберзлочинність, визнали, що «ефективна боротьба з кіберзлочинністю вимагає більшого, швидкого і ефективно функціонуючого міжнародного співробітництва у кримінальних питаннях». Задля цього передбачається особливий, відмінний від інших конвенційних стандартів, порядок направлення запиту та оперативної передачі інформації. Відповідно до ст. 35 Конвенції, кожна Сторона призначає орган для здійснення контактів цілодобово впродовж тижня з метою надання негайної допомоги для розслідування або переслідування стосовно кримінальних правопорушень, пов'язаних з комп'ютерними системами.

Для функціонування системи «24/7», за досвідом європейських держав, мають бути створені захищені системи комунікації; має бути створений Електронний реєстр запитів; унормована процедура надання відповідей, а саме: відповідь на запит надається негайно («терміново»), в той же день, в якій засвідчується одержання запиту, спосіб опрацювання запиту, рівень вірогідних очікувань на результат; орієнтовно час виконання; якщо запит перенаправлений іншому правоохоронному органу, то якому, чому (державному чи приватному (провайдеру), неурядовій організації).

По-друге, оскільки запитувана інформація зачасти перебуває у власності недержавних органів (провайдерів), то примусити оперативно надати відповідь буває складно. В Україні, на відміну від країн ЄС та США, не передбачається оплата виконання запиту провайдером (на ньому лежить тягар технічного, кадрового та фінансового забезпечення). Отже, доцільно унормувати оплату державою діяльності суб'єктів щодо виконання запитів в мережі «24/7».

По-третє, в даний час перешкодою щодо надання інформації, зокрема, є практика, відповідно до якої відповідь на запит надається за законодавством запитуваної країни, а не запитуючої. Наприклад, запит до США у справі щодо викрадення банківських коштів на суму менше 200 тисяч доларів залишиться без відповіді, оскільки така сума вважається незначним розміром, а тому спеціалісти ІТ залучатися не будуть. У Великобританії не розглядаються запити, якщо сума шкоди менше 500 фунтів. До того ж США не надають інформацію, яка стосується громадян США, а лише іноземців. Злочинці досить вдало використовують цю прогалину для того, щоб уникнути відповідальності

за чинним національним законодавством. Так, в європейських державах заборонений антисемітизм, розпалювання національної ворожнечі. Правоохоронними органами виявляються сайти, які закликають до дискримінації та насильства. Однак в ході розслідування виявляється, що веб-сайт використовується у європейській державі, інформація поширюється в європейському просторі, а його хостинг знаходиться (zareestrovaniy) у США. На запит про надання необхідної для ідентифікації осіб інформації США відповіді не надають, оскільки вважають, що це порушує законодавство США, оскільки суперечить Першій поправці до Конституції.

Нарешті, невиконання конвенційних вимог створює загрозу блокування на території окремих держав пошукових систем країн, які відмовляються від співробітництва, та спонукає до розробки власних національних за прикладом Китаю, де на тлі заборони іноземних компаній дії власна Інтернет компанія Baidu. Такі тенденції, на думку експерта Ради Європи Західа Джаміля, можуть призвести до створення на території кожної держави «власного маленького Китаю».

І. І. БІЛОУС

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 5-1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає міжнародне співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності [1]. Співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності між міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами, до складу яких входять оперативні підрозділи, визначені у статті 5 цього Закону, та правоохоронними і спеціальними службами інших держав, які мають у своєму складі відповідні підрозділи, а також з міжнародними правоохоронними організаціями, здійснюється відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних правоохоронних організацій, членом яких є Україна.

Міжнародне співробітництво України з питань протидії та боротьби з організованою злочинністю має включати: – продовження процесу адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу з питань протидії проявам організованої злочинності; – удосконалення взаємодії правоохоронних органів України з питань боротьби з організованою злочинністю з правоохоронними органами